

Ագրբէջանի յնդաշրջումը գուղադիպեց մայիս մէկի տօնին: Երևանում և Հայաստանի միւս վայրերում հայ աշխատաւորութիւնը պատրաստուում էր առանձին հանդիսաւորութեամբ տօնելու աշխատաւորների միջազգային համերաշխութեան օրը: Բողջեիկները օգտուեցին դրանից և աշխատեցին մայիսեան տօնը վերածել ընդհանուր հակապետական ապստամբութեան: Երևանում այդ չյաջողւեց, բայց գաւառական մի շարք քաղաքներում նրանք ունեցան կարճատև յաջողութիւն:

Շարժումները զարդացան հետևեալ ձևով: Երևանում Մայիսի մէկը տօնուեց աննախընթաց շքով: Ամբողջ քաղաքը զարդարւած էր կարմիր դրօշակներով, գորգերով ու ծաղիկներով: Վաղ առաւօտուանից փողոցները լեցւած էին խուռն բազմութիւններով: Հրատարակներն ու Արովեան պողոտան բռնւած էին արհեստակցական միութիւնների անդամներով, դրօշակներով ու նշաններով: Կազմակերպւած թափօրին մասնակցում էին բոլոր հոսանքները: Քրիստափորի, Ռոստոմի ու Զաւարեանի պատկերների կողքին դրւած էին և Լենինի ու Շահումեանի պատկերները: Դաշնակցութեան նշանախօսքերին ու մակադրութիւններին զուգընթաց կային և բողջեիկեան աղմկարար կարգախօսներ: Զօրահանդէսից յետոյ Խորհրդարանի առջև տեղի ունեցաւ հրատարակային փառահեղ ժողով, ուր ճառեր արտասանեցին Խորհրդարանի նախագահ Ա. Սահակեանը, արտաքին գործերի նախարար Հ. Օհանջանեանը, վրաց սոց.-դեմոկրատ յայտնի գործիչ Ի. Ռամիշվիլին, Սեպուհը և ուրիշներ: Ապա տեղի ունեցաւ Երևանի նոր կայարանի հանդիսաւոր բացումը, ուր նոյնպէս արտասանեցին բազմաթիւ ճառեր: Օրւայ ճառախօսների գլխաւոր նիւթն էր կարմիր դոյն առած Ագրբէջանի վերջնագիրը, որ նոր էր ստացւած Երևանում և որով պահանջուում էր երեք օրւայ ընթացքում մաքրել Ղարաբաղն ու Զանգեզուրը հայկական ուժերից: Այդ առթիւ ընդունւեց մի բանաձև, որի մէջ ժողովը «յայտնում էր իր բուռն դայրոյթը թուրք դիւղացիութեան և բանւորութեան անունը շահագործող դահիճներին, որոնք սովետական իշխանութեան և կոմունիզմի անունը օգտագործելով՝ շարունակում են նախորդ կառավարութեան արիւնոտ գործը: Հայաստանի աշխատաւորութիւնը իր եղբայրական ձեռքն է մեկնում Ագրբէջանի աշխատաւորութեան և պահանջում է վերջ տալ արշաւանքին դէպի Ղարաբաղ և Զանգեզուր՝ թոյլ տալով, որ այդ գաւառների դիւղացիութիւնն ու բանւորութիւնը ինքը ազատօրէն արտայայտէ իր կամքը: Հայաստանի աշխատաւորութիւնը խորապէս հաւատալով, որ Ռուսաստանի խորհրդային իշխանութիւնը թոյլ չի տայ Ագրբէջանին յարձակողական քաղաքականութիւն՝ միևնոյն ժամանակ պահանջում է իր կառավարութիւնից անյողող պաշտպանել Հայաստանի և հայ աշխատաւորութեան ազատութիւնն ու անկախութիւնը և առաջարկում է արհեստակցական միութիւնների միութեան այս բանաձևը անմիջապէս յայտնել բոլոր երկրների աշխատաւորութեան և խորհրդարանների սոցիալիստական Փրակցիաներին»:

Բանաձևը, որ առաջարկւած էր արհեստակցական միութիւնների կենտրոնական վարչութեան կողմից, դնում էր տարբերութիւն Խորհրդային Ռուսաստանի և Ագրբէջանի քաղաքականութեան միջև: Թէև յետագայ դէպքերը ցոյց տւին, որ ո՛չ մի տարբերութիւն չկար: Նա արտայայտում էր